

Här ges förslag på uppgifter och övningar kring hur man förebygger brand och hur man gör om det väl börjar brinna. Utgångspunkten är elevernas vardag. Längst bak i elevmaterialet finns kunskapstest. I denna handledning finner du tillhörande facit. Testerna kan delas ut till eleverna, antingen som intresseväckare innan ni börjar arbeta med avsnittet, eller efteråt för att se vad de kommer ihåg.

Kunskapsmål

Efter att ha gått igenom avsnittet ska eleverna:

- Veta vad de själva kan göra för att förebygga brand.
- Känna till vikten av att ha fungerande brandvarnare hemma.
- Veta hur de släcker olika typer av mindre bränder.
- Känna till hur en handbrandsläckare ska användas.
- Veta hur de ska agera om de inte kan släcka branden själva.
- Veta att det är viktigt att ha koll på utrymningsvägarna.
- Veta att ett larm alltid ska tas på allvar och att de ska utrymma genast.
- Veta att brännskador omedelbart ska kylas.

Har du koll?

Förebygga och agera vid brand

Förebygga brand

Diskussion i klassen – egen erfarenhet av brand

Har någon elev själv varit med om en brand? Vad hände? Vad kunde ha gjorts för att förhindra branden?

Hemuppgift – hur ser brandskyddet ut hemma?

Be eleverna att utifrån avsnittet "Så här förebygger du bränder" i elevmaterialet kontrollera hur familjens brandskydd ser ut. Diskutera igenom resultaten i klassen. Exempel på frågor kan vara:

- Har de fungerande brandvarnare uppsatta?
- Har de handbrandsläckare?
- Finns det något att förbättra?

Gör en affisch - enskilt eller i grupp

Låt eleverna göra affischer med ett brandförebyggande budskap med bilder och text. De kan förslagsvis utgå från något av tipsen i avsnittet "Så här förebygger du bränder" i elevmaterialet. Gör gärna en utställning med affischerna.

Gruppuppgift – ni ska ordna en fest, vad är viktigt att tänka på?

Som arrangör är man ansvarig för brandskyddet och för sina gästers säkerhet.

Klassen ska anordna en fest i skolans matsal för ca 100 personer.

Vad är viktigt att tänka på vad gäller brandskyddet, innan, under och efter festen?

Låt eleverna arbeta i grupper och diskutera igenom resultaten i klassen. Ställ gärna samman en gemensam checklista.

Viktigt att ha med i checklistan är följande:

Innan festen – se till att

- Ta reda på max antal tillåtna personer i lokalen.
- Ta reda på om det finns brand- eller utrymningslarm.
- Det finns möjlighet att larma 112.
- Det alltid finns minst två utrymningsvägar som inte är beroende av varandra.
- Alla dörrar i utrymningsvägarna kan öppnas utan nycklar.
- Ta reda på var släckutrustning finns och hur den fungerar.
- Meddela räddningstjänsten i förväg om övernattning planeras i lokal där det vanligtvis inte vistas några personer nattetid.

Under festen – se till att

- Inte ta in fler gäster än vad lokalen är godkänd för.
- Informera dina gäster om var utrymningsvägarna finns.
- Utrymningsvägarna är helt fria och inte blockeras med bord, stolar, kläder med mera. Kolla flera gånger under kvällen att det är helt fritt.
- Placera ljus och marschaller på säker plats och håll dem under uppsikt.

Efter festen, innan lokalen lämnas – se till att

- Levande ljus och marschaller är släckta.
- Spisar, diskmaskiner, kaffekokare och dylikt är avstängda.
- Inte lämna sopsäckar eller annat brännbart material nära husfasaden.

Om det börjar brinna

- Utrym lokalen omedelbart och varna andra.
- Larma 112.
- Om det går – försök att släcka – men ta inga onödiga risker.

Agera vid brand

Enskild uppgift – brand i hemmet

Låt eleverna tillsammans med sin familj fundera på:

- Hur varnas vi om det börjar brinna hemma? Finns det fungerande brandvarnare?
- Har vi släckutrustning? Hur används den?
- Hur tar vi oss ut vid brand? Från källaren, från andra våningen osv?
- Har vi någon återsamlingsplats? Har man en sådan plats vet man om hela familjen kommit ut.

Grupppuppgift – brandskydd i skolan

Låt eleverna ta reda på:

- Finns det utrymningsplaner och vad säger dom?
- Var finns utrymningsvägarna i skolan? Var ska man ta sig ut, exempelvis vid brand i klassrummet, matsalen, idrottshallen osv?
- Var finns det släckutrustning? Hur används den?
- Vad ska eleverna göra om de upptäcker att det brinner någonstans i skolan?
- Hur blir de varnade om det brinner?
- Finns det en återsamlingsplats och i så fall, var är den?

Värderingsövningar

”Fyra hörn”

Ledaren beskriver en situation. Eleverna får ta ställning till hur de skulle ha agerat genom att välja mellan fyra påståenden. Varje hörn i rummet motsvarar ett påstående, varav ett har ett öppet alternativ. Eleverna går till det hörn som stämmer bäst in på hur de känner eller tycker och får sedan redovisa hur de resonerat.

Hörnövning 1 – Brand i papperskorg

Du har håltimme och befinner dig ensam i skolkorridoren. Plötsligt ser du att det ryker och kommer små lågor ur en papperskorg. Vad gör du?

- Ingenting. Det slocknar nog av sig själv.
- Jag ringer 112 och säger att det brinner.

- Jag letar efter en handbrandsläckare för att försöka släcka.
- Annat alternativ.

Här är det viktigt att eleverna förstår att de måste agera omedelbart. En liten brand kan mycket snabbt bli stor. En brand som den här kan de fortfarande släcka själva, exempelvis med en handbrandsläckare. Det bästa är om de kan påkalla hjälp, exempelvis genom att banka på en lektionsdörr och skrika att det brinner, samtidigt som de försöker se sig om efter släckredskap.

Hörnövning 2 – Utrymningslarmet går

Du är på bio med två kompisar och filmen har precis börjat. Ni sitter i mitten av den fullsatta salongen. Plötsligt går utrymningslarmet igång. Många reagerar och börjar titta sig omkring, men ingen reser sig. Vad gör du?

- Det är säkert ett falsklarm. Jag sitter kvar.
- Det känns pinsamt att resa sig när ingen annan gör det. Jag sitter kvar.
- Jag går mot nödutgången och försöker uppmana andra att göra likadant.
- Annat alternativ.

Här är det viktigt att eleverna förstår att de måste ta larmet på allvar direkt. Brinner det kan det i värsta fall gå väldigt fort innan det blir svårt att utrymma. De ska omedelbart resa sig och lugnt gå mot nödutgångarna. De får inte sitta kvar för att det känns genant att resa sig och göra tvärtemot vad alla andra gör.

Hörnövning 3 – Rök i trapphuset

Du är hemma hos en kompis som bor på sjätte våningen. När ni spelar tevespel känner

ni plötsligt att det luktar rök. När ni öppnar ytterdörren är det massor med rök i trapphuset. Vad gör ni?

- Vi stänger dörren och larmar 112.
- Vi håller andan och försöker springa nerför trapporna.
- Eftersom det är rökfyllt i trappan försöker vi ta hissen ner.
- Annat alternativ.

Här är det viktigt att eleverna förstår att de **aldrig** ska gå ut i ett rökfyllt trapphus! Röken är omtöcknande och gör att det blir svårt att se och andas. Inandning av rök kan leda till snabb medvetlöshet. Det har hänt att personer omkommit just för att de gett sig ut i ett rökfyllt trapphus. De skulle med största sannolikhet ha överlevt om de istället stannat i sin lägenhet. Hissen ska heller **aldrig** användas vid brand.

Är det rök i trapphuset – stäng dörren och stanna kvar i lägenheten! Där är du tryggast. En lägenhetsdörr står normalt emot en brand i cirka 30 minuter. Våta handdukar hjälper till att täta runt dörren och i brevinkastet. Larma 112 och påkalla uppmärksamhet genom fönstret eller balkongen.

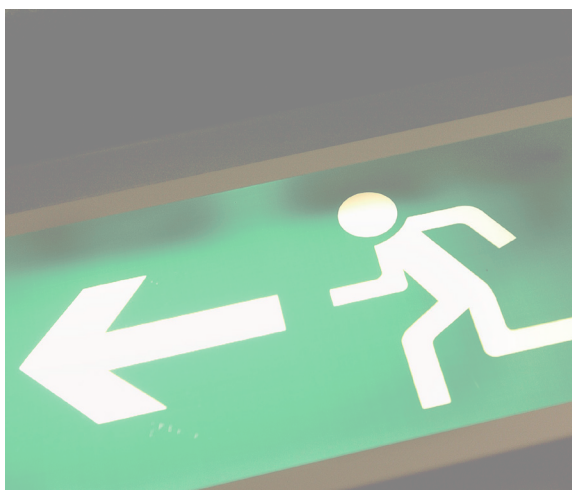
Facit till kunskapstest 1 –**Så här förebygger du bränder**

	Sant eller falskt - vad tror du?	Sant	Falskt
1	Bränder växer alltid långsamt.		x
2	Det finns mycket jag själv kan göra för att förebygga bränder.	x	
3	Används en obrännbar ljusstake, till exempel i metall, behöver man inte blåsa ut ljuset när man lämnar rummet.		x
4	Man ska inte lägga tidningar och annat brännbart på spisen.	x	
5	Det tar lång tid för en spotlight att bli varm. Vill man ha mysig belysning kan man tryggt hänga en t-shirt över lampan.		x
6	Din hamster har gnagt på en sladd så att skyddshöljet gått sönder. Sladden kan fortfarande användas, bara man är försiktig.		x
7	Mobilladdare och andra typer av transformatorer blir ofta väldigt varma och bör tas ur uttaget när de inte används.	x	
8	Används hårtorken sällan, gör det inget om sladden sitter kvar i uttaget mellan gångerna.		x
9	En bärbar dator som ligger i en säng eller soffa kan lätt råka bli övertäckt. Datorn kan då bli så varm att den kan orsaka en brand.	x	
10	Har blixten slagit ner så att teven skadats, märks det alltid på en gång.		x
11	Bränder låter väldigt mycket redan från början. Därför hör man direkt om det börjar brinna i rummet intill.		x
12	Det ska finnas minst en brandvarnare på varje våning i bostaden.	x	
13	Det räcker att prova brandvarnaren en gång om året.		x
14	Har en handbrandsläckare bara använts lite grann, behöver den inte fyllas på utan kan användas igen.		x
15	För bostäder rekommenderas en pulversläckare på minst sex kilo.	x	
16	Om man gjort en eldstad och eldat i skogen, släcker man bäst genom att enbart hålla på vatten. Rör inte om i glöden.		x

Facit till kunskapstest 2 –

Så här gör du om det börjar brinna

	Sant eller falskt - vad tror du?	Sant	Falskt
1	Mindre bränder kan man ofta släcka själv.	x	
2	Om det brinner i kläderna måste man agera direkt.	x	
3	Om det brinner i dina kläder – släck elden genom att springa runt.		x
4	Brinner det i en kastrull – kväv branden med ett lock.	x	
5	Man ska aldrig släcka med vatten om det brinner i margarin eller olja.	x	
6	Brinner det i teven - släck först med vatten och dra sedan ur kontakten.		x
7	För att få använda en handbrandsläckare måste man ha gått en kurs.		x
8	När du använder handbrandsläckare - spruta mot det som brinner, inte mot lågorna.	x	
9	Kan man inte släcka branden själv ska man snabbt ta sig ut.	x	
10	Lämna dörren öppen till rummet där det brinner – frisk luft dämpar branden.		x
11	När du kommit ut från en brinnande byggnad - stanna ute.	x	
12	Om du måste lämna en brinnande lägenhet – stäng lägenhetsdörren efter dig! Annars kan trapphuset snabbt bli rökfyllt.	x	
13	Man ska aldrig gå ut i ett rökfyllt trapphus.	x	
14	För att man ska kunna larma 112 från en mobiltelefon måste det finnas pengar på kontantkortet.		x
15	112 gäller bara i Sverige.		x
16	Utrymningsvägar är märkta med vita skyltar med gröna symboler.		x
17	Det räcker att ta reda på var utrymningsvägarna finns när det börjar brinna.		x
18	Om det börjar brinna måste jag gå ut samma väg som jag kom in.		x
19	Om brandlarmet går ska man snabbt försöka ta sig ut. Det kan vara allvar.	x	
20	Man ska aldrig använda hissen vid brand.	x	
21	Brännskador ska kylas omedelbart. Skölj med svalt vatten i ca 10-15 minuter.	x	

Kort om materialet

Faktaför djupningen ”Förebygga och agera vid brand” innehåller samma material som eleverna får. Den innehåller dessutom ytterligare fördjupningsfakta som inte finns i elevmaterialet. Fördjupningsfaktan är kursiverad.

Inledning

Varje år orsakar bränder stora egendomsskador och mänskligt lidande. Den ungefärliga kostnaden för bränder i Sverige uppgår till flera miljarder kronor varje år. Ungefär 1 000 skadas och 100-130 personer dör varje år. Allra flest bränder inträffar i december och januari.

De vanligaste kända brandorsakerna, i hemmen är att man eldat på fel sätt i eldstäder såsom kaminer, kakelugnar och värmepannor, samt att man glömt något på spisen. Andra vanliga orsaker är tekniska fel, levande ljus, rökning, barns lek med eld och att branden är anlagd med uppsåt.

Ansvar för brandskydd innebär enligt lag att i skäligen omfattning hålla utrustning för livräddning och släckning vid brand och vidta övriga åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand. Ansvaret för brandskyddet ligger både på den som äger byggnaden, det vill säga fastighetsägaren och på dem som bedriver verksamhet i byggnaden. Normalt sett svarar ägaren för åtgärder som hör till byggnaden

Har du koll?

Förebygga och agera vid brand

och dess fasta brandskyddsinstallationer, medan den som hyr eller använder lokalerna svarar för att dessa används på ett ansvarsfullt sätt.

Så här förebygger du bränder

Du kan göra mycket själv!

När bränder väl uppstår kan de utvecklas snabbt och få väldigt stora konsekvenser. Men det finns faktiskt mycket du själv kan göra för att förebygga dem! Här är några exempel:

- Lita **aldrig** på levande ljus! De ska hållas under uppsikt och ska släckas när du lämnar rummet. Använd brandsäkra och stabila ljusstakar och ställ ljusen på säkert avstånd från gardiner och annat brännbart.
- Se till att små barn inte får tag i tändstickor eller tändare.
- Låt inte disk- och tvättmaskiner eller torktumlare vara igång när du sover eller går hemifrån.
- Håll rent från brännbart material på och runt om spisen. Rengör spisfläkten då och då. Spisbränder kan uppstå när värmen från en bortglömd spisplatta eller kastrull smälter fett i spisläkten. När fett droppar ner börjar det brinna. En kastrull med mat som glöms bort på en påslagen platta kan också börja brinna. Branden kan sedan lätt sprida sig upp i fläkten och vidare därifrån.
- Se till att glödlampor och spotlights inte kommer åt något brännbart eller kan trilla ner. En tänd lampa blir väldigt varm och kan i värsta fall antända material som ligger emot den.

- *Byt blinkande lysrör omedelbart. Komponenterna i armaturen kan bli överhettade och åldras hastigt vilket kan orsaka en brand. Byt samtidigt glimtändaren. Den har lika lång livslängd som lysröret. Byts den inte kan flimrandet fortsätta eller återkomma snart igen.*
- Var rädd om elsladdar så att de inte kläms eller skadas. I en trasig sladd kan det bli kortslutning och det kan starta en brand. Dra ut kontakten om en sladd eller en elektrisk apparat är trasig.
- Dra ut kontakten till hårtorkar, mobilladdare med mera när de inte används.
- Se till att teven står luftigt.
- Dra ur kontakterna till datorn, telefonen och teven när det åskar. Slår åskan ner kan apparaterna skadas inuti. Ibland märks det inte på en gång. Felet i apparaten kan i värsta fall starta en brand senare.
- Och så lite till att tänka på:
 - *Se till att tändstickor, cigarettfimpar och dylikt är ordentligt släckta innan de slängs i soporna.*
 - *Aska från öppen spis och liknande ska förvaras i metallkärl med lock i minst fem dygn efter att den brunnit ut. Sedan kan den slängas bland övriga sopor.*
 - *Linoljetrasor kan lätt självantända! Efter användning bör trasorna brännas eller förvaras i ett kärl med vatten och lock. Efter några dygn kan trasan slängas.*

Brandvarnare – ett måste

En brand kan växa oerhört fort. I början är bränder nästan ljudlösa och man kanske inte märker att det börjat brinna. Därför är det viktigt att ha brandvarnare. Den reagerar om det börjar brinna och varnar genom att tjuta högt.

Det bör finnas minst en uppsatt och fungerande brandvarnare i varje bostad och minst en på varje våningsplan.

Brandvarnaren ska sitta i taket, det är dit röken kommer först. Prova brandvarnaren en gång i månaden och byt batteri en gång per år. Kontrollera brandvarnarens funktion genom

att trycka på testknappen. Om den piper så fungerar brandvarnaren och batteriet som de ska.

Räddningsverkets allmänna råd (SRVFS 2007:1) om brandvarnare i bostäder anger bland annat att brandvarnaren ska placeras minst 50 cm från väggen. Brandvarnarens övervakningsområde bör inte överstiga 60 m². Dessutom bör avståndet mellan två brandvarnare inte vara större än 12 meter. Ett bra ställe att ha brandvarnare på är i eller utanför rum där personer sover. Tänk på att ljudet från en brandvarnare kan vara svårt att höra genom en stängd sovrumsdörr och att en stängd dörr kan hindra röken från att nå brandvarnaren.

För hörselskadade och döva finns det särskilt framtagna brandvarnare som varnar med hjälp av ljus- och vibrationssignaler.

Ha släckutrustning hemma

Det kan ta några få minuter innan branden blir så stor att det inte går att släcka den själv. Därför är en handbrandsläckare väldigt bra att ha hemma. Med hjälp av den släcker man effektivt mindre bränder. För bostäder rekommenderas en pulversläckare på minst sex kilo.

Handbrandsläckare måste fungera när de behövs, lek **aldrig** med dem! En handbrandsläckare kan bara användas en gång, sedan måste den lämnas in och fyllas på.

Brandfilter är ett bra komplement eller alternativ till handbrandsläckare, och är lämpliga att använda för att kväva brand i exempelvis kläder, stekpannor och grytor.

Det finns olika typer av handbrandsläckare. Beroende på vad de är fyllda med släcker de olika typer av bränder.

Typ av handbrandsläckare	Främst avsedd för bränder i
Vatten	trä, papper, textilier
Skum	trä, papper, textilier, vätskor
Pulver	trä, papper, textilier, vätskor, el-utrustning
Kolsyra	vätskor, oljor, el-utrustning

Så här använder du en handbrandsläckare:

1. Dra ur säkringen
2. Lossa slangen
3. Rikta munstycket ner mot det som brinner, inte mot lågorna
4. Gå så nära branden du kan och håll en låg kroppsställning
5. Tryck in handtaget
6. Rör dig runt branden så att du kommer åt ordentligt

Bra att veta när man eldar utomhus

Använd helst iordningställda grillplatser. Ska man elda på annan plats är det viktigt att det sker på ett säkert sätt. All eldning sker på eget ansvar.

Gör så här:

- Placera eldstaden så att det inte finns risk att elden sprider sig.
- Ta en titt på underlaget där du tänkt elda, exempelvis grus- eller sandmark är ett bra val. Eldning på berghäll kan leda till att berget spricker. Är marken torr kan elden spridas.
- Gräv en grop och lägg stenar runt.
- Se till att ha uppsikt över elden hela tiden.
- Ska du göra upp eld med hjälp av brandfarlig vätska – använd tändvätska. Låt det dra in i bränslet några minuter innan tändning.
- Håll eller spruta **aldrig** på mer brandfarlig vätska när det väl brinner. Du kan bli brännskadad.
- Släck ordentligt! Låt elden brinna ut helt och hållet. Håll på rikligt med vatten. Rör om så att glöden slocknar. Gräv också upp marken under askan och håll på vatten tills ingen glöd eller rök finns kvar.

Kom ihåg:

- Elda inte när det är stark vind, då är det större risk att elden sprider sig.
- Är det väldigt torrt i skog och mark kan det vara eldningsförbud. Om du ska elda, ring räddningstjänsten först och kontrollera så det är tillåtet.
- Om elden sprider sig – larma 112.
- Var inte för nära elden. Många kläder som är tillverkade av syntetmaterial är lättantändliga, speciellt om de sitter löst och luftigt.
- Elda inga sopor!

Så här gör du om det börjar brinna

Agera alltid direkt!

Eftersom en brand kan växa fort gäller det att agera direkt. Det är när branden fortfarande är liten som man har chans att släcka själv. Tänk igenom före hur du ska bete dig och ta dig ut om det börjar brinna. Grundregeln är:

RÄDDA – VARNA – LARMA – SLÄCK

Brand i kläder

Om det brinner i dina egna kläder, lägg dig ner, rulla runt och försök kväva elden. Om det brinner i någon annans kläder – se till att snabbt få ner personen på marken. Använd tvång om det behövs. Om man står upp eller springer runt sprider sig branden snabbare och dessutom ökar risken för brännskador i ansiktet och andningsvägarna. Försök kväva branden mot marken eller med det du har till hands. Släck genom att slänga en filt eller liknande över personen. Täta till mot kroppen från huvudet och neråt så att branden kvävs. Använd inte sådant som är gjort av nylon och fleece, det tar lätt eld.

När branden är släckt måste brännskadorna genast kylas ner. Se vidare under rubriken "Brännskador".

Om det brunnit i kläderna – försök inte ta av dem om de verkar sitta fast i personens hud. Däremot är det bra att klippa bort det tyg i kläderna som inte fastnat i huden, för att underlätta vidare behandling av skadan.

Brand i kastrull

Skulle det börja brinna i en kastrull, kväv branden med ett lock. Använd **aldrig** vatten om det brinner i margarin eller olja, då "exploderar" det brinnande fettet! Det blir en våldsam brandspridning och du kan bli allvarligt brännskadad.

Brand i TV

Vid brand i teven, dra ut kontakten. Släck med en handbrandsläckare eller genom att hålla på vatten. Vatten leder ström. Släcker man med vatten kan man få ström i sig om kontakten fortfarande är i.

Annan brand

Är branden liten, försök att släcka, men ta inga onödiga risker.

Brinner det bara lite grann, exempelvis i en ljusstake, försök att släcka med vatten.

Är branden större och det finns handbrand-släckare till hands: ryck ur sprinten, närma dig branden i låg ställning och spruta mot det som brinner, inte mot lågorna. Rör dig runt branden så du kommer åt att släcka. Håll dig under röken.

När du inte kan släcka själv

Har du ingen möjlighet att släcka på ett säkert sätt är det viktigaste att du snabbt tar dig ut. Börjar rummet bli rökfyllt, kryp under röken.

Stäng dörren till rummet där det brinner, det dämpar branden. Stäng också ytterdörren när alla kommit ut. Varna andra och larma 112.

Stanna ute när du har kommit ut! Branden och röken blir snabbt kraftigare och om du går tillbaka in är det inte säkert att du kan ta dig ut igen.

Viktigt att veta om du bor i lägenhet

Brinner det i lägenheten och du måste utrymma – stäng lägenhetsdörren efter dig! Annars kan hela trapphuset snabbt bli rökfyllt.

Gå **aldrig** ut i ett rökfyllt trapphus! Är det rök i trapphuset – stäng dörren och stanna kvar i lägenheten! Där är du tryggast. En lägenhetsdörr står normalt emot en brand i cirka 30 minuter. Våta handdukar hjälper till att täta runt dörren och i brevinkastet. Larma 112 och påkalla uppmärksamhet genom fönstret eller balkongen.

När du larmar 112

Behövs hjälp, ring 112. Då hamnar du hos en SOS-operatör på SOS-Alarm. För att få den bästa och snabbaste hjälpen – svara på operatörens frågor om vad som har inträffat, var det har hänt, vilket telefonnummer du ringer ifrån och så vidare. Hjälpen blir inte försenad för att du svarar på många frågor. När du pratar med en operatör, larmar en annan samtidigt räddningstjänsten och skickar den till platsen. Möt upp när hjälpen kommer för att visa vägen och spara tid.

I vissa byggnader finns särskilda larmknappar man kan trycka på om det börjar brinna. Trycker man på en sådan går det ett larm direkt till SOS Alarm.

Du kan larma 112 från din mobiltelefon även om kontantkortet är slut. Nödnumret 112 gäller i alla EU-länder.

Ring bara 112 om det verkligen är en nödsituation. *Många ringer i onödan. Mer än hälften av alla samtal kommer från människor som inte befinner sig i en akut nödsituation.*

Ha koll på de gröna skyltarna och ta alltid ett larm på allvar!

I köpcentrum, diskotek, hotell, biografier, idrottshallar och liknande finns det särskilda nödutgångar avsedda att användas vid utrymning. Det ska alltid finnas minst två utrymningsvägar från varje lokal. I vissa fall får ett fönster utgöra en av dem om utrymningen kan ske på ett betryggande sätt.

Utrymningsvägarna är märkta med gröna skyltar med vita symboler. Skyltarna har samma färg i alla EU-länder.

Ta för vana att alltid ha koll på var nödutgångarna finns!

När du sover borta, exempelvis på hotell, vandrarhem eller i lägerlokaler, är det särskilt viktigt att du har koll på var du ska ta dig ut om det börjar brinna. Studera utrymningsplanen noga. Den visar var du befinner dig och var utrymningsvägarna och släckutrustning finns. När du är ute och reser – ta gärna med resebrandvarnare.

Skulle brandlarmet gå, ta det alltid på allvar. Gå snabbt ut mot närmsta utgång eller nödutgång. Behöver någon hjälp att ta sig ut, hjälp till om du kan. Välj säkraste vägen ut, undvik rökfyllda utrymmen. Använd **aldrig** hissen vid brand.

Brännskador

Vid brännskador, stora som små, är det viktigt att omedelbart kyla skadan med vatten.

Skölj i minst 10-15 minuter i svalt vatten, inte iskallt.

Det svalt vattnet hjälper mot smärtan och hindrar att skadan blir värre.

Är det en stor eller djup brännskada bör man alltid uppsöka läkare. Skadan betraktas som stor om den är större än handflatan eller om skadan är i ansiktet, skrevet eller över leder.

Mer fakta och information

Mer fakta och information, checklistor och filmer, om att förebygga och agera vid brand, hittar du på www.dinsakerhet.se/brand.

Så här förebygger du bränder

Du kan göra mycket själv!

När bränder väl uppstår kan de utvecklas snabbt och få väldigt stora konsekvenser. Men det finns faktiskt mycket du själv kan göra för att förebygga dem! Här är några exempel:

- Lita **aldrig** på levande ljus! De ska hållas under uppsikt och ska släckas när du lämnar rummet. Använd brandsäkra och stabila ljusstakar och ställ ljusen på säkert avstånd från gardiner och annat brännbart.
- Se till att små barn inte får tag i tändstickor eller tändare.
- Låt inte disk- och tvättmaskiner eller torktumlare vara igång när du sover eller går hemifrån.
- Håll rent från brännbart material på och runt om spisen.
- Se till att glödlampor och spotlights inte kommer åt något brännbart eller kan trilla ner. En tänd lampa blir väldigt varm och kan i värsta fall antända material som ligger emot den.
- Var rädd om elsladdar så att de inte kläms eller skadas. I en trasig sladd kan det bli kortslutning och det kan starta en brand. Dra ut kontakten om en sladd eller en elektrisk apparat är trasig.
- Dra ut kontakten till hårtorkar, mobil-laddare med mera när de inte används.

Har du koll?

Förebygga och agera vid brand

- Se till att teven står luftigt.
- Dra ur kontakterna till datorn, telefonen och teven när det åskar. Slår åskan ner kan apparaterna skadas inuti. Ibland märks det inte på en gång. Felet i apparaten kan i värsta fall starta en brand senare.

Brandvarnare – ett måste

En brand kan växa oerhört fort. I början är bränder nästan ljudlösa och man kanske inte märker att det börjat brinna. Därför är det viktigt att ha brandvarnare. Den reagerar direkt om det börjar brinna och varnar genom att tjuta högt.

Det bör finnas minst en uppsatt och fungerande brandvarnare i varje bostad och minst en på varje våningsplan. Brandvarnaren ska sitta i taket, det är dit röken kommer först.

Prova brandvarnaren en gång i månaden och byt batteri en gång per år. Kontrollera brandvarnarens funktion genom att trycka på testknappen. Om den piper så fungerar brandvarnaren och batteriet som de ska. Ett bra ställe att ha brandvarnare på är i eller utanför rum där personer sover. Tänk på att ljudet från en brandvarnare kan vara svårt att höra genom en stängd sovrumsdörr och att en stängd dörr kan hindra röken från att nå brandvarnaren.

Ha släckutrustning hemma

Det kan ta några få minuter innan branden blir så stor att det inte går att släcka den själv. Därför är en handbrandsläckare väldigt bra att ha hemma. Med hjälp av den släcker du effektivt mindre bränder. För bostäder rekom-

menderas en pulversläckare på minst sex kilo.

Handbrandsläckare måste fungera när de behövs, lek **aldrig** med dem! En handbrandsläckare kan bara användas en gång, sedan måste den lämnas in och fyllas på. Brandfilter är ett bra komplement eller alternativ till handbrandsläckare, och är lämpliga att använda för att kväva brand i exempelvis kläder, stekpannor och grytor.

Bra att veta när du eldar utomhus

Använd helst iordningställda grillplatser. Ska du elda på annan plats är det viktigt att det sker på ett säkert sätt. All eldning sker under eget ansvar.

Så här gör du:

- Placera eldstaden så att det inte finns risk att elden sprider sig.
- Ta en titt på underlaget där du tänkt elda, exempelvis grus- och sandmark är ett bra val. Eldning på berghäll kan leda till att berget spricker. Är marken torr kan elden spridas.
- Gräv en grop och lägg stenar runt.
- Se till att ha uppsikt över elden hela tiden.
- Ska du göra upp eld med hjälp av brandfarlig vätska – använd tändvätska. Låt det dra in i bränslet några minuter innan tändning.
- Håll eller spruta aldrig på mer brandfarlig vätska när det väl brinner. Du kan bli brännskadad.
- Släck ordentligt! Låt elden brinna ut helt och hållet. Håll på rikligt med vatten. Rör om så att glöden slocknar. Gräv också upp marken under askan och håll på vatten tills ingen glöd eller rök finns kvar.

Kom ihåg:

- Elda inte när det är stark vind, då är det större risk att elden sprider sig.
- Är det väldigt torrt i skog och mark kan det vara eldningsförbud. Om du ska elda, ring räddningstjänsten först och kolla så det är tillåtet.
- Om elden sprider sig – larma 112.
- Var inte för nära elden. Många kläder som är tillverkade av syntetmaterial är lättantändliga, till exempel fleece-tröjor.
- Elda inga sopor!

Så här gör du om det börjar brinna

Agera alltid direkt!

Eftersom en brand kan växa fort gäller det att agera direkt. Det är när branden fortfarande är liten som man har chans att släcka själv. Tänk igenom före hur du ska bete dig och ta dig ut om det börjar brinna. Grundregeln är:

RÄDDA – VARNA – LARMA – SLÄCK

Brand i kläder

Om det brinner i dina egna kläder, lägg dig ner, rulla runt och försök kväva elden. Om det brinner i någon annans kläder – se till att snabbt få ner personen på golvet. Använd tvång om det behövs. Om man står upp eller springer runt sprider sig branden snabbare och dessutom ökar risken för brännskador i ansiktet och andningsvägarna. Försök kväva branden mot marken eller med det du har till hands. Släck genom att slänga en filt eller liknande över personen. Täta till mot kroppen från huvudet och neråt så att branden kvävs. Använd inte sådant som är gjort av nylon och fleece, det tar lätt eld.

När branden är släckt måste brännskadorna genast kylas ner. Se vidare under rubriken ”Brännskador”.

Brand i kastrull

Skulle det börja brinna i en kastrull, kväv branden med ett lock. Använd **aldrig** vatten om det brinner i margarin eller olja, då ”exploderar” det brinnande fett! Det blir en våldsam brandspridning och du kan bli allvarligt brännskadad.

Brand i TV

Vid brand i teven, dra ut kontakten. Släck med en handbrandsläckare eller genom att hälla på vatten.

Annan brand

Är branden liten, försök att släcka, men ta inga onödiga risker.

Brinner det bara lite grann, exempelvis i en ljusstake, försök att släcka med vatten.

Är branden större och det finns handbrandsläckare till hands: ryck ur sprinten, närma dig branden i låg ställning och spruta mot det som brinner, inte mot lågorna. Rör dig runt branden så du kommer åt att släcka. Håll dig under röken.

När du inte kan släcka själv

Har du ingen möjlighet att släcka på ett säkert sätt är det viktigaste att du snabbt tar dig ut. Börjar rummet bli rökfyllt, kryp under röken.

Stäng dörren till rummet där det brinner, det dämpar branden. Stäng också ytterdörren när alla kommit ut. Varna andra och larma 112.

Stanna ute när du har kommit ut! Branden och röken blir snabbt värre och om du går tillbaka in är det inte säkert att du kan ta dig ut igen.

Viktigt att veta om du bor i lägenhet

Brinner det i lägenheten och du måste utrymma – stäng lägenhetsdörren efter dig! Annars kan hela trapphuset snabbt bli rökfyllt.

Gå **aldrig** ut i ett rökfyllt trapphus! Är det rök i trapphuset – stäng dörren och stanna kvar i lägenheten! Där är du tryggast. En lägenhetsdörr står normalt emot en brand i cirka 30 minuter. Våta handdukar hjälper till att täta runt dörren och i brevinkastet. Larma 112 och påkalla uppmärksamhet genom fönstret eller balkongen.

När du larmar 112

Behövs hjälp, ring 112. Då hamnar du hos en SOS-operatör på SOS-Alarm. För att få den bästa och snabbaste hjälpen – svara på operatörens frågor om vad som har inträffat, var det har hänt, vilket telefonnummer du ringer ifrån och så vidare. Hjälpen blir inte försenad för att du svarar på många frågor. När du pratar med en operatör, larmar en annan samtidigt räddningstjänsten och skickar den till platsen. Möt upp när hjälpen kommer för att visa vägen och spara tid.

I vissa byggnader finns särskilda larmknappar man kan trycka på om det börjar brinna. Trycker man på en sådan går det ett larm direkt till SOS.

Vet du att...

Du kan larma 112 från din mobiltelefon även om kontantkortet är slut. Nödnumret 112 gäller i alla EU-länder.

Ring bara 112 om det verkligen är en nödsituation.

Ha koll på de gröna skyltarna

I köpcentrum, diskotek, hotell, biografier, idrottsbaser och liknande finns det särskilda nödutgångar avsedda att användas vid utrymning. Det ska alltid finnas minst två utrymningsvägar från varje lokal. I vissa fall får ett fönster utgöra en av dem om utrymningen kan ske på ett betryggande sätt.

Utrymningsvägarna är märkta med gröna skyltar med vita symboler. Skyltarna har samma färg i alla EU-länder.

Ta för vana att alltid ha koll på var nödutgångarna finns!

När du sover borta, exempelvis på hotell, vandrarhem eller i lägerlokaler, är det särskilt viktigt att du har koll på var du ska ta dig ut om det börjar brinna. Studera utrymningsplanerna noga. Den visar var du befinner dig och var utrymningsvägarna och släckutrustning finns. När du är ute och reser – ta gärna med resebrandvarnare.

Ta alltid ett larm på allvar!

Skulle brandlarmet gå, ta det alltid på allvar. Gå snabbt ut mot närmsta utgång eller nödutgång. Behöver någon hjälp att ta sig ut, hjälp till om du kan. Välj säkraste vägen ut, undvik rökfyllda utrymmen. Använd **aldrig** hissen vid brand.

Brännskador

Vid brännskador, stora som små, är det viktigt att omedelbart kyla skadan med vatten.

Skölj i minst 10-15 minuter i svalt vatten, inte iskallt.

Det svala vattnet hjälper mot smärtan och hindrar att skadan blir värre.

Är det en stor eller djup brännskada bör man alltid uppsöka läkare. Skadan betraktas som stor om den är större än den skadades handflata eller om skadan är i ansiktet, skrevet eller över leder.

Kunskapstest 1 –**Så här förebygger du bränder**

	Sant eller falskt - vad tror du?	Sant	Falskt
1	Bränder växer alltid långsamt.		
2	Det finns mycket jag själv kan göra för att förebygga bränder.		
3	Används en obrännbar ljusstake, till exempel i metall, behöver man inte blåsa ut ljuset när man lämnar rummet.		
4	Man ska inte lägga tidningar och annat brännbart på spisen.		
5	Det tar lång tid för en spotlight att bli varm. Vill man ha mysig belysning kan man tryggt hänga en t-shirt över lampan.		
6	Din hamster har gnagt på en sladd så att skyddshöljet gått sönder. Sladden kan fortfarande användas, bara man är försiktig.		
7	Mobilladdare och andra typer av transformatorer blir ofta väldigt varma och bör tas ur uttaget när de inte används.		
8	Används hårtorken sällan, gör det inget om sladden sitter kvar i uttaget mellan gångerna.		
9	En bärbar dator som ligger i en säng eller soffa kan lätt råka bli övertäckt. Datorn kan då bli så varm att den kan orsaka en brand.		
10	Har blixten slagit ner så att teven skadats, märks det alltid på en gång.		
11	Bränder låter väldigt mycket redan från början. Därför hör man direkt om det börjar brinna i rummet intill.		
12	Det ska finnas minst en brandvarnare på varje våning i bostaden.		
13	Det räcker att prova brandvarnaren en gång om året.		
14	Har en handbrandsläckare bara använts lite grann, behöver den inte fyllas på utan kan användas igen.		
15	För bostäder rekommenderas en pulversläckare på minst sex kilo.		
16	Om man gjort en eldstad och eldat i skogen, släcker man bäst genom att enbart hålla på vatten. Rör inte om i glöden.		

Kunskapstest 2 –**Så här gör du om det börjar brinna**

	Sant eller falskt - vad tror du?	Sant	Falskt
1	Mindre bränder kan man ofta släcka själv.		
2	Om det brinner i kläderna måste man agera direkt.		
3	Om det brinner i dina kläder – släck elden genom att springa runt.		
4	Brinner det i en kastrull – kväv branden med ett lock.		
5	Man ska aldrig släcka med vatten om det brinner i margarin eller olja.		
6	Brinner det i teven - släck först med vatten och dra sedan ur kontakten.		
7	För att få använda en handbrandsläckare måste man ha gått en kurs.		
8	När du använder handbrandsläckare - spruta mot det som brinner, inte mot lågorna.		
9	Kan man inte släcka branden själv ska man snabbt ta sig ut.		
10	Lämna dörren öppen till rummet där det brinner – frisk luft dämpar branden.		
11	När du kommit ut från en brinnande byggnad - stanna ute.		
12	Om du måste lämna en brinnande lägenhet – stäng lägenhetsdörren efter dig! Annars kan trapphuset snabbt bli rökfyllt.		
13	Man ska aldrig gå ut i ett rökfyllt trapphus.		
14	För att man ska kunna larma 112 från en mobiltelefon måste det finnas pengar på kontantkortet.		
15	112 gäller bara i Sverige.		
16	Utrymningsvägar är märkta med vita skyltar med gröna symboler.		
17	Det räcker att ta reda på var utrymningsvägarna finns när det börjar brinna.		
18	Om det börjar brinna måste jag gå ut samma väg som jag kom in.		
19	Om brandlarmet går ska man snabbt försöka ta sig ut. Det kan vara allvar.		
20	Man ska aldrig använda hissen vid brand.		
21	Brännskador ska kylas omedelbart. Skölj med svalt vatten i ca 10-15 minuter.		